

שעתיים במאגר – יוסף ברודסקי³

משעמם לי, שד...
פושקין

1

אני אַנטי־פּשיסֶט ואַנטי־פּאָוסֶט.
איך לִיבֶה ת'חיים ומת על כּאוס.
איך בין רוֹצֶה, גְנוּסָה אוֹפִיצִירֶן,
דֶם צִיט דֶם פּאָוסֶט שְׁעָה קֶלֶה שְׁפִצִירֶן.

2

הוא לא נִכְנַע לְהִשְׁפַּעַת פּוֹלְנִיָה,
דָּאָב בְּקֶרְקוֹב עַל הַפֶּטְרִלְנִדִּיָה,
עַל אֶבֶן חֲכָמִים וְכִירוֹמְנִיָה,
פֶּקֶפֶק בְּכִשְׁרוֹנוֹ, חֶלֶם גְּרִמְנִיָה.
הַגִּישׁ בְּרִגְשׁ מִמְחַטָּה לְגִבְרַת.
דִּיוֹן עַל מִיִּן הַכְּנִיס אוֹתוֹ לְסֶרֶט.
שַׁחַק בִּישׁוֹר פּוֹלוֹ בְּנִבְחָרַת.

לְמַד לְעֵמֶק אֶת קֶרְטוֹן הַקְּלָפִים,
אֶת מֶתֶק הַתְּפִיסָה הַקֶּרְטִזְיָאֲנִית,
צֶלֶל אֶל הַבָּאָר הָאֶרְטִזְיָאֲנִית
שֶׁל ה"אַנִי". הַתּוֹשִׁיָה הַקְּלָסִית
הַמְבַצְעִית, שְׁדָהוּ שֶׁל קְלָאוֹזְבִּין,
לְגִבּוֹרְנוֹ לֹא הִיָּתָה מְפֹרָת:
אָבִיו עֶבֶד בְּנִגְרוֹת וְגַבְס.
צוּם בִּישְׁפִּיל הַתְּפֹרְעוֹ שְׁנִית, חֲזֵרַת,

כולרה ושחפת ומלריות.
הוא התגונן באמצעות סיגריות.
נמשך לכושים, צוענים ושמים.
ואז נמשח בתאר אקרמי,
הרצה על ביולוגיה מתקדמת,
עדן הקרח ומוצא השמש.

איש גרמני, ושכל גרמני.
אני חושב, משמע קים אני.
גרמניה היא בטוח איבר אלס.
(כבר מזדמזמת מנגינה של ולס).
נפרד מקרקוב וסוסים הדהירו
אותו לעיר בה את ימיו יאירו
משרת מחקר וכוס טובה של בירה.

3

בחויז זוהר ירח מפל עבר.
על כרד ענקי טורח גבר.
הקמט במצחו נפער כשבר.
עיניו טובעות בתוך ערבית הספר.
אוהז בעט מקורדובה המיסטית.
מהפנה צופה בו, אללה יסתור,
נציג ארצות ערב, מפ־אבן־פיסטו.

גרות. עכבר לועס פרוור של ופל.
"הר דוקטור, לילה." "אלזו, שלאפן, שלאפן."
בשני לעות שחורים נפער המיאו.
מהמטבח נכנסת יידיש פראו.
נושאות ידיה חביתה עם שפקים.

הַר דּוֹקטוֹר מְשַׁרְבֵּט מִכְּתָב וּכְתָבָת:
"לְכַבּוֹד גְּרִיט בְּרִיטִין, לוֹנְדוֹן, פְּרַנְסִיס בֵּיקוֹן."

בָּאִים, הוֹלְכִים שְׂדִים בְּתַעֲרֶכֶת.
בָּאִים, הוֹלְכִים אוֹרְחִים, שְׁנַיִם בְּרֶצֶף...
תִּשְׁכַּח אַפְנוֹת, עוֹנוֹת-שָׁנָה וְקֶצֶב.
שְׁנַיִם פָּרְחוּ, נִכְלוּ וְשׁוּב הִנְבִּיטוּ.
הוּא לֹא יָדַע סִנְסֶקְרִיט, אֵךְ עֲרִבִית הוּא
יָדַע. וּבְאֲחוֹר גְּלָה — הִבִּיטוּ! —
אֵת אֵינָה קְלִינָה פְּרוֹוִילִיזִין מִרְגְּרִיטָה.

כְּתָב הוּא לְקַהֵר וּכְמִצִּיָּה
לְהַר שֶׁטֶן אֵת נִשְׁמַתוֹ הַצִּיעַ.
הַגִּיעַ מִפֵּי. הִיָּה מִשְׁעֵשֶׁע:
הִבִּיט הוּא בְּרֵאֵי וְהִשְׁתַּכְנַע
שֶׁהוּא אָדָם חֲדָשׁ וּמִשְׁגָּע.
לְקַח פְּרָחִים וּבְכוּוֹן הַצִּיעַ
הִלְךְ שָׁלוֹ. אוֹנֵד וְנִי, וִידִי, וִיצִי.

4

אֵיךְ לִיבָה בְּהִירוֹת. אֵיךְ לִיבָה יִשְׂרָ.
אֵיךְ מִבְּקֵשׁ שְׁלֵא לְרֵאוֹת כְּאֵן קִשִּׁי.
אִז הוּא אֶהֱב זְבִנִיּוֹת — בֵּית בִּשְׁת
זֶה לֹא. דְּרוֹשׁ מִיָּד תִּקּוֹן הַרְשָׁם.
אֵךְ הַעֲסֶקָה עוֹשָׂה דֶר גְּרוֹסָה מִינוֹס.
אֲנִי אוֹמֵר, זֶה מֵאֲכֹט דֶר גְּרוֹסָה סִינוֹס:
הִלֵּב וְהַנְּשָׂמָה אֵינָם בְּדִימוֹס.

אֵינן טַעַם לְצַפּוֹת מִבְּעַל אֲגוֹ:
"אֵתָה יָפָה כָּל כֶּךְ. עֲצֵר, יֵא רְגַע."

הַז הַשְּׁטָן פֶּה מִתְהַלֵּךְ כְּנִגְע
וּמְחַכֶּה לְהוֹדָאָה הַזֹּאת.
אֲךָ הָאָדָם עֲצֻמוֹ, מִיִּזוֹ לִיבֵה הָרֶן –
הוּא מִפְקַפֵּק בְּרִגְשׁוֹתָיו עַד הָרֶס,
וּמְשַׁקֵּר כְּמוֹ בְּנוֹזְנָה בְּלֵי הָרֶף,
אַבֵּל, כְּמוֹ גֵתָה, לֹא עוֹשֶׂה בּוֹשׁוֹת.

אוּנֵד גֵתָה כְּאֵן שְׁגָה שְׁגִיאָה חוֹזֶרֶת,
וְהִיא אֶת כָּל הַסֵּפֶר מְכַעֶרֶת.
וְתוֹמֵס מְאֵן הָרֶס אֶת הַחוֹבֶרֶת,
וְשֶׁר גּוֹנֵוּ הַבִּידָךְ אֶת הַזְמֶרֶת.
הָאֲמָנוֹת הִיא אֲמָנוֹת, וְזֵהוּ.
מוֹטָב לְמוֹת מְלֻזֶף בְּלַחֵן.
בְּקוֹנֶסֶט הַיֵּשֶׁר הַרְגִשִׁי קוֹבֵעַ.

טוֹב, הוּא יְכוֹל הִיָּה לְרַעַד מִפֶּחַד
הַמּוֹת. הוּא יֵדַע מִנֵּיִן צָפוּ
שְׂדִים. קָרָא גְּאֵלָן וְאַבְן סִינָא.
יֵדַע גַּם לְהַתְקִיזוֹ שְׁנֵי חֶרְסִינָה.
וְאִיזוֹ אֲדָמָה כָּל עֵץ הַזֵּינָה.
יֵדַע אֶת כָּל דְּרָכֵי הַכּוֹכָבִים.
אֲךָ לֹא יֵדַע דְּבָר עַל אֱלוֹהִים.

5

יֵשׁ מִיִּסְטִיקָה. יֵשׁ אֲמוּנָה. יֵשׁ אֵל.
יֵשׁנָה אַחֲדוֹת בֵּינָם. יֵשׁנּוּ הַבְּדֵל.
בְּשֶׁר יְכוֹל לְגָאֵל וְגַם לְפַגֵּעַ.
אִי אֲמוּנָה הִיא עוֹרוֹן, אוֹ רַעַ.

הָאֵל מְבִיט לְמַטָּה. הָאֲדָם
מְבִיט לְמַעְלָה בְּעֵינָיו מֵתוּחַ,
שׁוֹנֶה מֵאִישׁ לְאִישׁ. הָאֵל מְשַׁלֵּם.
וְהָאֲדָם? מְגַבֵּל וְלֹא בְטוּחַ.

לְבִנְאָדָם יְשֵׁנָה תִקְרָה שְׁקוּפָה,
לֹא יִצִיבָה מְדִי. מְשַׁפֵּט סוֹפִיסְטִי —
וְהָאֲדָם נִכְנַע לַחֲנֻפָה
וְלֹא רוֹאָה מַעְבָּר לְמִפִּיסְטוֹ.

כִּךְ דּוֹקטוֹר פֶּאוּסְט, וְכִךְ עָשׂוּ כָּלֵם:
מְרָלוּ וְגִתְהוּ, תּוֹמָס מָאָן, וְגַם כֵּן
סוֹפְרִים וְאֶמְנִים, וְזוֹלְתָם —
קוֹרְאִים מִמַּעַמְד אַחַר לְגַמְרִי.

נִהַר שׁוֹטֵף אֶת כָּל הַמְּבַחֲנוֹת,
הַעֲקָבוֹת. הֵלֹאִי שִׁיתְפֹּסוּ זֹאת
וְיִשְׁאַלּוּ בְּזִמְנֵן: "לֵאזֵן, בְּנוֹת?"
וְיִשְׁמְעוּ אֶת מַעֲנֵה הַמּוֹזוֹת.

וְגִרְמָנִי הֶגְזֵן דֶּר וְגַ צוֹרִיק
מוֹצֵא לְבַד — לֹא מַחְכָּה לְלַקַּח.
מוֹצֵיא הוּא מֵהַכִּיס אֶקְדַּח מִבְּרִיק
וּמִתְרַחֵק לְשְׂרוּתִים לְנִצָּח.

6

תְּגִידִי, פְּרוֹזֵלִיזֵן, נֹאס אִיסְט דָּאס "אִינְקוּבוּס"?
אִינְקוּבוּס דָּאס אִיסְט אִינְגָה קְלִינְגָה גְלוֹבוּס.
נוֹךְ גְּרוֹסֶר דִּיכְטֶר חֵד אִיזֵן הוֹקוּס-פּוֹקוּס.
אוּנְד עֶגוּרִיו שֶׁל שִׁילֶר, הֶרְעִים,

שֶׁעָפוּ מֵהָעֶרְפֵּל שֶׁל וַיְמָאָר,
חָטְפוּ לָנוּ ת'בְּרֵג מֵהַשִּׁיבָה,
וְהַחֲדוּת שֶׁל אֶקְרָמֵן – לֹא דִי בַה
כְּדֵי לְשַׁחֲרֵר אוֹתָנוּ הַתְּקוּעִים.

יֵשׁ מְשִׁימוֹת־אֶמֶת בְּתַחוּם הָרוּחַ.
הַמִּיִּסְטִיקָה הִיא סִמְמָן בְּטוּחַ
שֶׁל כְּשִׁלּוֹנָן. אַחֲרֵת, אֵינן וְכוּחַ,
אֵינן צָרָף לְדַבֵּר עַל הַשִּׁטָּה.
אָדָם אֶחָד פְּחוּת, אֲבָל פּוֹאֲמָה
אֶחָת יוֹתֵר. אֲנִי נִזְכָּר בְּאֵם ה־
צְלוּב – דְּמוּתָהּ בְּתוֹךְ גְּמָחָה – אוֹ שְׂמָא
בְּפִרְיִשְׁטִיק שֶׁהִגִּיעַ לְמָטָה.

וְשׁוֹב זְפֵטְמֵכֵר. שְׁעֵמוֹם. יֵרַח.
הַמְכַשְׁפָּה עוֹשֶׂה לִי מֵיֵאוּ גוֹנֵחַ.
מִתַּחַת לְכַרִּית מְנַח מְקַדְחָ...
אֵיךְ בָּא לִי שֶׁנֶּפֶס... אֶהָה... לְאֵן הִלְכָת.
יֵאוּל. זְפֵטְמֵכֵר. נִשְׁאָפוֹת הַשְּׂכֵטוֹת.
וּבְשֶׁדָה חָרוּשׁ תְּקוּעַ טְרַקְטוֹר.
אוֹהֵב חַיִּים ו"פֶּלְקִישׁ בְּאוֹבְכֵטֵר".
גוּט נֶאֱכָט, מֵיִן לִיבָה הָרֵן. יֵה. גוּט נֶאֱכָט.

1965

¹ קונסטנטין בלמונט (1867-1942) היה אחד המשוררים האהובים והמצליחים ברוסיה של תחילת המאה העשרים, מנציגו הבולטים של זרם הסימבוליזם. בלמונט היה גם אחד המתרגמים העורים ביותר בתקופתו, אחוז תשוקת מסעות, שפות ותרבויות, ובעל רוח קוסמופוליטית אמיתית. תרגומו מכסים טווח רחב ביותר משירת העולם, ושירתו המקורית אף היא רחבת היקף במיוחד. בשיר "קולו של השטן", יותר משנשמע בלמונט כמשורר רוסי, הוא נשמע כמתרגמו של בודלר לרוסית (מי שהוא אכן היה). החיבה שהוא מגלה כלפי השטן בשיר, אופיינית אולי ל-*fin de siècle* הצרפתי, אבל יש בה כדי להפגיע בהקשרה של הספרות הרוסית.

² ניקולאי גומילוב (1886-1921) הוא מחשובי המשוררים של זרם האקמאיזם (לתולדות חייו, ראו הערה לשיר "החובלים" בגיליון מס' 2 של "הוי"). השטן בשיר זה הוא "אמתי", כלומר: שטן של ממש, ולא שד פשוט כלשהו. אך בה בעת הוא מצויר כדמות עלובה, שתינוקם של

שניים מבני לווייתו מדיח אותו מגדולתו (כפי שהוא עצמו רצה להדיח את אלוהים?). האפקט הקומי של השיר מורגש בזכות השורות "אז במקום אלוהים בשמים / ברהמה חי ועצם עיניים / על הכול", כלומר: אלוהים כלל איננו בתמונה, והשטן, שקורם לו ולאדם, מגורש מגן ערן המפוקפק על גדת הנהר. ומה עושה כאן ברהמה? עוצם עיניים, כמובן, ומניח לנו ליהנות מעירוב הרתות המשעשע.

³ יוסף ברודסקי (1940-1996), משורר יהודי-רוסי-אמריקני, הוא גדול משוררי השפה הרוסית במחצית השנייה של המאה העשרים. בצעירותו נתפר לו תיק על "טפילות" (במילים אחרות, הוא נעצר באשמה שאין לו מקום עבודה מסודר. היה סעיף כזה בחוק הסובייטי), ומשפטו היה לאירוע תקשורתי ותרבותי חשוב בתחילת שנות השישים. לאחר הרשתתו, הוגלה ברודסקי לכפר נידח בצפון הקפוא, אך כעבור שנים אחדות הותר לו לשוב. ב-1972 נאלץ להגר ל"ארה"ב, שם המשיך בכתיבת השירה ברוסית, לימד באוניברסיטאות במישיגן ובניו-יורק, כתב פרוזה באנגלית, וזכה בפרס נובל ב-1987. השיר "שעתיים במאגר" שייך לתקופה מוקדמת יחסית, שבה הושפע ברודסקי מהמשוררים המטפיויים האנגלים בני המאה השבע-עשרה. השיר נכתב בכפר גלותו הנידח של המשורר. הוא מציג תערובת אופיינית לברודסקי של דיון פילוסופי ותרבותי מורכב, של הומור פרוץ וחכם, ושל שליטה וירטואוזיות בכלי השירה המתובנת. השילוב יוצא הדופן בין שתי שפות (רוסית וגרמנית, לעתים קלוקלת במתכוון) בשיר זה הוא אתגר קשה למתרגם. במקור התפרסם השיר ללא הערות – אולי לשם תרגול האינטואיציה הלשונית שלנו – וכך בחרתי להביאו גם בתרגומי. כן בחרתי להביא את כל המילים הזרות באותיות עבריות, כמנהגו של ברודסקי, ששיעתק אותן לכתב הקירילי.

בתולה צעירה נאבקת עם שדי התאווה, ליתוגרפיה מאת לֶה פּוֹאָטֶן.